

BÀI 20: XÂY DỰNG VÀ PHÁT TRIỂN VĂN HÓA TRONG CÁC THẾ KỶ X – XV

I. TƯ TƯỞNG, TÔN GIÁO.

Ở thời kỳ độc lập nho giáo, phật giáo, đạo giáo có điều kiện phát triển mạnh.

+ Nho giáo:

- Thời Lý, Trần Nho giáo dần dần trở thành hệ tư tưởng chính thống của giai cấp thống trị, chi phối nội dung giáo dục thi cử song không phổ biến trong nhân dân.

- Thời Lê sơ trở thành độc tôn.

+ Phật giáo

- Thời Lý - Trần được phổ biến rộng rãi, chùa chiền được xây dựng khắp nơi, sư sãi đông.

- Thời Lê sơ Phật giáo bị hạn chế, đi vào trong nhân dân.

+ Đạo giáo: hòa lẫn với các tín ngưỡng dân gian.

+ Tín ngưỡng truyền thống dân tộc được củng cố và phát huy.

II. GIÁO DỤC, VĂN HỌC, NGHỆ THUẬT, KHOA HỌC KỸ THUẬT.

1. Giáo dục.

- 1070, vua Lý Thánh Tông lập Văn Miếu thờ Khổng Tử, Chu Công và 72 vị hiền tài.

- Năm 1075, khoa thi đầu tiên được tổ chức;

- Năm 1076, Lý Nhân Tông cho xây dựng quốc Tử Giám => hoàn thành nền giáo dục Đại Việt.

- Thời Trần: giáo dục, thi cử được quy định chặt chẽ hơn.

- Thời Lê sơ:

+ Nhà nước mở khoa thi Hội chu kì 3 năm một lần để chọn tiến sĩ. → số người đi học ngày càng đông và số người đỗ đạt cũng tăng.

+ Năm 1484, nhà nước quyết định dựng bia ghi tên tiến sĩ.

Tác dụng của giáo dục đào tạo người làm quan, người tài cho đất nước, nâng cao dân trí, song không có điều kiện cho phát triển kinh tế.

- Nhược điểm: giáo dục Nho học phục vụ các yêu cầu chính trị-xã hội, không quan tâm đến KHKT-> không tạo điều kiện cho kinh tế phát triển.

2. Văn học.

- Phát triển mạnh từ thời nhà Trần, nhất là văn học chữ Hán. Tác phẩm tiêu biểu: Hịch tướng sĩ.

- Từ thế kỷ XV văn học chữ Hán và chữ Nôm đều phát triển.

- Đặc điểm:

+ Thể hiện tinh thần dân tộc, lòng yêu nước, tự hào dân tộc.

+ Ca ngợi những chiến công oai hùng, cảnh đẹp của quê hương đất nước.

3. Nghệ thuật.

+ Kiến trúc phát triển chủ yếu ở giai đoạn Lý - Trần - Hồ thế kỷ X - XV theo hướng Phật giáo gồm chùa, tháp, đền.

+ Bên cạnh đó có những công trình kiến trúc ảnh hưởng của nho giáo: Cung điện, thành quách, thành Thăng Long.

+ Điêu khắc: Gồm những công trình chạm khắc, trang trí ảnh hưởng của Phật giáo và Nho giáo song vẫn mang những nét độc đáo riêng.

+ Nghệ thuật sân khấu ca, múa, nhạc mang đậm tính dân gian truyền thống.

- Nhận xét:

+ Văn hóa Đại Việt thế kỷ X - XV phát triển phong phú đa dạng.

+ Chịu ảnh hưởng của yếu tố ngoài song vẫn mang đậm tính dân tộc và dân gian.

4. Khoa học kỹ thuật.

- Nguyên nhân: nhu cầu khẳng định nền độc lập dân tộc, phát triển đất nước về mọi mặt, nâng cao nhận thức về con người.

- Khoa học xã hội:

+ Sử học: *Đại Việt sử ký toàn thư, Lam Sơn thực lục.*

+ Địa lý: *Dư địa chí, Hồng Đức bản đồ.*

+ Chính trị: *Thiên Nam dư hạ, Hoàng triều đại điển*

- Khoa học tự nhiên và kỹ thuật quân sự:

+ Toán học: *Đại thành toán pháp, Lập thành toán pháp*

+ Quân sự: *Binh thư yếu lược (THĐ), chế tạo súng Thần cơ, đóng thuyền chiến có lầu (nhà Hồ)...*

+ Xây dựng: thành nhà Hồ ...